

VANZELFSPREKENDE DEELNAME

VERSLAG VAN EEN PLENAIR GESPREK OP DINSDAG-MORGEN

Deelname aan een discussie hoeft niet altijd uit praatbijdragen te bestaan, ook luisterbijdragen zijn welkom. Iemand kan zich vereenzelvigen met een van de sprekers en zo zwijgend deelnemen. Waarom vormen de zwijgers dan toch steeds ons grootste probleem? Misschien omdat ze voor de groep de grote onbekenden blijven: het wordt niet duidelijk wat ze weten of willen. Bij besluitvorming zijn het vaak de eersten die op een besluit terugkomen. Ze houden ook informatie achter waarmee de groep verder zou kunnen komen. Voor de leraar zijn ze een probleem omdat ze ongrijpbaar zijn. De sprekers nemen het risico, krijgen dan ook meer kritiek en kunnen bijgeschaafd worden. De zwijgers kunnen niet gevormd worden, ze bieden zich niet aan.

Ook de sprekers kunnen echter een probleem zijn. Er zijn mensen die spreken uit zwijgangst. Er zijn sprekers die een gesprek domineren. Zij zullen moeten leren zich wat terug te houden en de zwijgers behulpzaam te zijn. Maar als initiatiefnemers zijn ze doorgaans onmisbaar.

Het is natuurlijk mogelijk buiten het groepsgesprek speciale oefeningen te geven, waardoor zwijgers geleerd wordt zich minder krampachtig op te stellen en waarbij al te dominerende praters kunnen leren zich wat in te houden.

Belangrijk is echter vooral dat het groepsgesprek een normale ervaring is. Dat betekent dat men een groep niet kunstmatig bij elkaar moet zetten om te leren praten. Het beste is als er een vaste traditie is, bijvoorbeeld elke ochtend een gesprek over informatie uit de krant, over eigen ervaringen. Als het onderwerp uit de groep komt, is er genoeg motivatie tot praten aanwezig; dat zal zeker leiden tot vermindering van spreekangst. Bij het voortgezet onderwijs is een dergelijk dagbegin moeilijk te realiseren, omdat de klas niet één vaste begeleider heeft. Daar zou er al veel gewonnen zijn als er bij alle vakken gelegenheid bestond eens van het lesplan af te wijken ten behoeve van een gesprek over een urgent onderwerp.

Het is ook mogelijk de leerstof tot onderwerp van een gesprek te maken. Wel moet er dan een ruime voorraad goed les- en documenta-

tiemateriaal zijn, opdat de leerlingen zich kunnen voorbereiden. Met de gespreksmethode zullen zij minder parate kennis opdoen, maar belangrijker is dat ze een attitude verwerven van waaruit ze verder kunnen komen. Bij het voortgezet onderwijs zijn de mogelijkheden weer minder gunstig omdat vakkenintegratie minder voor de hand ligt. Een taak van de leraar Nederlands zou misschien kunnen worden dat hij een deel van de zorg op zich neemt voor het taalgebruik bij andere vakken. Maar veel aandacht voor het *taalgebruik* zou wel eens tot spreekangst kunnen leiden.

Om de deelname van ieder aan het gesprek te bevorderen is een klimaat van behulpzaamheid, van algemene acceptatie, gewenst. Als de leraar die sfeer om zich heen heeft, zal de klas op den duur ook zo worden.

Verder is het nodig dat er regels zijn waaraan ieder zich wil houden. Ze kunnen samen met de groep aldoende gemaakt worden.

Het hierachter opgenomen kringgesprek van een vijfde klas basisschool kan dienen als illustratie: er namen 21 van de 26 kinderen, althans hoorbaar, aan deel.